

Scientific Journal
*
Multidisciplinary Approach

American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research

2018 / 1 (8)

Initiated by Ukraine and Ukrainians Abroad Not-for-profit Corporation
New York NY, USA, 2016

American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research. Issue: 1 (8).

Publ.: Ukraine and Ukrainians Abroad Not-for-profit Corporation, New York NY, USA (01/2018–03/2018).

Scientific journal «American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research» is a peer reviewed open access journal, which is co-published in the USA.

The main principle of the journal is to promote communication among scientists from different countries worldwide.

The main research areas are as follows: Biological Sciences; Historical Sciences; Economic Sciences; Philosophical Sciences; Philological Sciences; Jurisprudence; Pedagogical Sciences; Medical Sciences; Psychological Sciences; Social Sciences; Political Science; Governance; Cultural Studies; Social Communication; Cross-Sectoral Research. The journal is published quarterly in two languages: English; Ukrainian.

Published and distributed by:

**UKRAINE AND UKRAINIANS ABROAD INC. DOS ID #: 4905826 Initial DOS Filing Date: MARCH 02, 2016
County: NEW YORK Jurisdiction: NEW YORK Entity Type: DOMESTIC NOT-FOR-PROFIT CORPORATION
Current Entity Status: ACTIVE**

Entity Address Information DOS Process:

**NADIYA BURMAKA
170 WEST 82 STREET
NEW YORK, NEW YORK, 10024**

Editor in Chief:

Burmaka N. – Ph.D. in Psychology, Professor at the International Academy of Sobriety, Full Member of EuANH (Scotland, UK), Honorary member of East European Scientific Analytics Federation of International Academy of Science and Higher Education (London, UK), Ukraine and Ukrainians Abroad Not-for-profit Corporation.

Chief Scientific Editors:

Maksymenko S. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Academician of NAPS of Ukraine, Academician EANS (Germany), G.S. Kostyuk Institute of Psychology of NAPS of Ukraine.

Skiba V.V. – Dr.Sc. in Medicine, Professor, Kyiv Medical University of UAFM, Ukraine.

Executive Secretary:

Lunov V. – Ph.D. in Psychology, Professor, Full Member of EuANH (Scotland, UK), G.S. Kostyuk Institute of Psychology of NAPS of Ukraine.

Editorial / Expert's Board

Chiladze G. – Doctor of Law, Doctor of Economics, Professor, National Research Analytics Federation, Georgia.

Dubaseniuk O. – Dr.Sc. in Pedagogy, Professor, Zhytomir Ivan Franko State University, Ukraine.

Gryganskyi A. – Ph.D. in Biology, Duke University, Durham, USA.

Gryganska I. – Ph.D. in Psychology, Kyiv Medical University of UAFM, Ukraine.

Hlyva Ye. – Ph.D. in Psychology, Foreign Member of NAPS Ukraine, Professor (Australia).

Iserman R. – Honorary Dr. Sc. in Political Psychology. Full Member of EuANH (Scotland, UK), Family Health International Not-for-profit Corporation, USA.

Kalashnik I. – Ph.D. in Psychology, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine.

Kocharian O. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine.

Mamedov Z. – Dr.Sc. in Biology, Professor, A.I. Karaev Institute of Physiology of Azerbaijan National Academy of Sciences, Azerbaijan.

Mykhaylov B. – Dr.Sc. in Medicine, Professor, Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine.

Rushai A.K. – Dr.Sc. in Medicine, Professor, Kyiv Medical University of UAFM, Ukraine.

Sosin I. – Dr.Sc. in Medicine, Professor, Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine.

Tsekhmister Ya. – Dr.Sc. in Pedagogy, Professor, Full Member of EuANH (Scotland, UK), O.O. Bogomolets National Medical University, Ukraine.

Yatsenko T. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Academician of NAPS of Ukraine Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine.

Yatsenko V. – Dr.Sc. in Medicine, Professor, National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute", Ukraine.

Editors / Reviewers:

Balabanova L. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, National University of Civil Protection, Ukraine.

Chepeleva N. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Academician of NAPS of Ukraine, G.S. Kostyuk Institute of Psychology of NAPS of Ukraine, Ukraine.

Chernavska T. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Odessa I.I. Mechnikov National University, Ukraine.

Danyluk I. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine.

Hall A. – Honorary Dr.Sc. in Political Psychology in Psychology of Management, USA.

Hovorun T. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, John Paul II Catholic University of Lublin, Poland.

Hulbs O. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Kramatorsk Institute of Economics and Humanities, Ukraine.

Ivaschenko Yu. – Ph.D. in Physical and Math. Sciences (Ukraine).

Kireyeva Z. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Odessa I.I. Mechnikov National University, Ukraine.

Kokun O. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, G.S. Kostyuk Institute of Psychology of NAPS of Ukraine, Ukraine.

Lantukh V. – Dr.Sc. in History, Professor, Kramatorsk Institute of Economics and Humanities, Ukraine.

Malecha A. – Ph.D. in Psychology, Professor, Uniwersytet Szczeciński, Poland.

Markova M. – M.D., Ph.D., Professor, Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine.

Miroshnyk O. – Ph.D. in Philology, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine.

Moliako V. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Academician of NAPS of Ukraine G.S. Kostyuk Institute of Psychology of NAPS of Ukraine, Ukraine.

Orlova O. – Ph.D. in Pedagogy, Zhytomir Regional In-Service Teacher Training Institute, Ukraine.

Rodyna N. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Odessa I.I. Mechnikov National University, Ukraine.

Shevtsov A. – Dr.Sc. in Special Education Sciences, Ph.D. in Physics and Mathematics, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Ministry of Education and Science of Ukraine.

Slyusarevskii M. – Ph.D. in Psychology, Professor, Corresponding member of NAPS of Ukraine, Institute of Social and Political Psychology of NAPS of Ukraine, Ukraine.

Smagin I. – Dr.Sc. in Pedagogy, Professor, Zhytomir Regional In-Service Teacher Training Institute, Ukraine.

Smulson M. – Dr.Sc. in Psychology, Professor, Corresponding member of NAPS of G.S. Kostyuk Institute of Psychology of NAPS of Ukraine, Ukraine.

Sydorchuk N. – Dr.Sc. in Pedagogy, Professor, Zhytomir Ivan Franko State University, Ukraine.

Tolstoukhov A. – Dr.Sc. in Philosophy, Professor, Academician of NAPS of Ukraine, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Ukraine.

Vlasova O. – Dr. Sc. in Psychology, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine.

Yevdokymova N. – Dr.Sc. in Psychology, V.O. Sukhomlinsky Mykolayiv National University, Ukraine.

Zabrotskyy M. – Prof., Ph.D. in Psychology, Honorary Doctor of Zhytomir Ivan Franko State University; Izrael.

The publishers and editors do not accept responsibility for the beliefs expressed by the authors based on their research and personal beliefs.

© Ukraine and Ukrainians Abroad Not-for-profit Corporation, New York NY, USA, 2017

© Authors of articles, 2017

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PERSONS WITH DIFFERENT LEVELS OF SOCIAL INTELLIGENCE

Kharchenko S.

Ph.D. in Psychology, Associate Professor,
Professor of the Department of Pedagogy and Psychology, Faculty № 3
Kharkiv National University of Internal Affairs, Ukraine

svekharchenko@yandex.ua

Psychological peculiarities of adolescent pupils, students, adults with different specialties depending on the level of social intelligence are shown. The summarized data on the peculiarities of cognitive activity, behavior and personality characteristics of persons with high and low level of social intelligence are given.

Key words: social intelligence, abilities, cognitive activity, communication, behavior, personality traits.

Показані психологічні особливості учнів підліткового віку, студентів, дорослих з різним фахом, у залежності від рівня соціального інтелекту. Наведені узагальнені дані щодо особливостей пізнавальної діяльності, поведінки та властивостей особистості осіб з високим та низьким рівнем соціального інтелекту.

Ключові слова: соціальний інтелект, здібності, когнітивна діяльність, спілкування, поведінка, властивості особистості.

Formulation of the problem. Psychologists, educators, sociologists, philosophers, etc., have conducted numerous studies on the impact of the abilities of social intelligence on personality and human behavior, but there are very few publications reflecting a comprehensive understanding of the peculiarities of cognitive activity, the nature of interaction with others, the properties of individuals with different levels of social intelligence.

The peculiarities of people with different levels of social intelligence in pupils were examined in separate works by Yu.V. Martirosova, E.V. Subbotsky, O.B. Chesnokova; in students – by S.V. Karskanova, A.O. Kurakina, L.O. Liakhovets, Ye.Ye. Militsa, M.L. Tarasenko, N.A. Filina and adult representatives of the “person”- “person” professions – by S.V. Karskanova, L.O. Liakhovets, E.E. Militsa, S.V. Rudenko.

Analysis of recent research and publications. Studies by O.B. Chesnokova, Yu.V. Martirosova, E.V. Subbotsky showed that in early adolescence, children with a high level of social intelligence are able to plan interaction with a partner at the strategic level, while children with a low level of social intelligence are able to choose a style interaction at the tactical level, focusing primarily on the short-term perspective and the previous actions of the partner (Chesnokova, Martirosova, Subbotsky, 2011).

O.B. Chesnokova showed that adolescents with a high level of social intelligence have a higher sociometric status, become leaders more often (in positive social groups), have more friends, have deeper interpersonal contacts, are included into more reference groups, readily solve complex interpersonal situations (they know *what* to do and *how*, but in real interpersonal situations, due to the characteristics of temperament and character, they can not always realize their abilities), are more highly valued by their teachers and classmates by the criterion of social intelligence, are able to better communicate with people of different ages unlike their peers with low social intelligence (Chesnokova, 2005).

M.L. Tarasenko found out that students with a very high level of social intelligence had a significant increase in manipulative tendencies, lowered level of self-esteem, empathy, high caution (low impulsivity), dogmatic thinking, low level of moral consciousness accompanied by a high sense of satisfaction with communication and relationships in the near circle. According to the author, students with a high level of social intelligence did not have problems in communication, and are characterized by a high level of communicative skills and abilities; high contactiveness, flexibility, adaptability and freedom in communication. Students with low and average social intelligence are experiencing difficulties in interpersonal

communication; they are characterized by rigidly conservative, authoritative and aggressive communication styles (Tarasenko, 2008).

N.A. Filina's data testify that students with a high level of social intelligence are responsible for their own decisions, their needs and interests are more diverse and meaningful, they are more sensitive to the behavior of others, they are able to better sympathize and are more often willing to help, in interrelation they have a sense of proportion and are psychologically tactful, at the first acquaintance they show their inventiveness and quickly find ways to influence and contact with other people, based on the latter's individual characteristics, in a large audience they do not experience any stress (Filina, 2016) Students with a high level of social intelligence are confident in their own strength, have a high self-esteem and seek a positive opinion of themselves in others. In communication they are open and natural, ready to cooperate, treat others carefully and patiently and adapt easily. They are characterized by enterprise, social courage, activity, ability to feel at ease, while being impulsive and sensitive (Filina, 2016).

According to N.A. Filina, students with a low level of development of social intelligence seek leadership, domination, display power and obstinacy, want to have weight in the eyes of others, command, succeed, ignoring the wishes and will of others. In the process of communication they can mainly use resolute and categorical forms of requests, and when opposed they can display aggression, hostility, anger. In the communicative process, students with a low level of development of social intelligence often show persistence, stubbornness as well as neglect of the rules accepted in society, which can result in conflicts, criticize others' opinions, rarely take them into account, and do not change decisions under pressure from the group (Filina, 2016).

L.O. Liakhovets found out that students with a high level of social intelligence are characterized by: emotional stability, flexibility of communicative behavior, emotional dependence on the group (emotionality), existential orientation of the individual, friendliness in relationships, social courage. More expressed in these students are the following individual and psychological characteristics: sensitivity to nonverbal expression, high search activity, absence of self-centered orientation of the person, social courage, emotional endurance. While working with information, for the most part, they use an analytical style, which in their case takes the form of the ability to analyze fuzzy structured interaction situations (Lyakhovets, 2009).

Students with low social intelligence tend to apply the aggressive and dominant manner of interpersonal interaction, emotional imbalance, formalism in working with people and information; for the most part, they are egocentrically directed. These students are characterized by rigidity, insensitivity to partners in interaction (sensitivity), egocentric orientation, low self-control of behavior, suspiciousness (Lyakhovets, 2009).

A.O. Kurakina provides data that the high level of development of social intelligence of the future teacher is characterized by the fact that the student is able to extract maximum information about the behavior of people, understand the language of nonverbal communication, express quick and accurate judgments about people, successfully predict their reactions in given circumstances, show long-term vision in relations with others. Such a student has a strong interest in knowing himself and the developed ability to pedagogical reflection, is able to adequately perceive the behavior within the social and professional context. He is able to find a common language and maintain relationships with children regardless of their inclination. He shows openness to communication and in relation to other people is organized and able to obey the rules of the society, regulate his own emotions. He possesses strategies for successful communicative interaction (Kurakina, 2012).

L.O. Liakhovets showed that practical psychologists with a high level of social intelligence are sensitive to the nature of social relations in a communicative sense, able to master and successfully apply a wide range of social roles, they actively cooperate in the field of social interaction, are characterized by high levels of control of their own behavior, emotional self-regulation, the precision of recognizing expressive behavior. Psychologists with a high level of social intelligence demonstrate the self-centered orientation of the individual, which consists in being highly demanding towards oneself and others and is determined by the complex object of a practical psychologist's work and a high level of responsibility for its results (Lyakhovets, 2009).

S.V. Karskanova claims that students and teachers with an average level of social intelligence do not always precisely orient themselves in the results of others' behavior, in understanding nonverbal

expression, in recognizing different meanings of verbal messages and in analyzing the dynamics of situations of interpersonal interaction, including with their pupils and students, which in some way complicates relations with others; these specialists are intellectually inflexible, mistrustful, insensitive to contradictions and are inclined to strictly adhere to the norms that impede effective relations.

Students and teachers with a low level of social intelligence in communicative activities are anxious, especially in cases of threat to their professional status. They are inclined to apply an aggressively suspicious style of interpersonal interaction, including with their pupils and students, are emotionally unstable, individualist oriented (combining humanistic and self-centered styles with obvious advantages of the latter) (Karskanova, 2014; Lyakhovets, 2009).

Ye.Ye. Militsa found out that physicians and students with an average level of development of social intelligence experience difficulties communicating with patients who impose their point of view on them. Physicians and students with a low level of development of social intelligence experience difficulties communicating with patients who have such peculiarities of communication as sluggish indistinct gesticulation, inability to determine their attitude by using gestures, facial expressions, intonations, as well as presence of strange persons (Militsa, 2010).

The results of the research by S.V. Rudenko indicate that teachers with high and average indicators of the level of development of social intelligence interact with the students more effectively, compared with their colleagues with a low level of social intelligence. Such teachers are inclined to provide the necessary clear explanations related to the content of the lesson, timely keep the students informed of their progress, maintain a high level of creative atmosphere in the classroom; they stimulate students' interest, show warmth and friendliness to the students; help them in developing a positive self-esteem. Teachers with high and average indicators of social intelligence differ from their colleagues with a low level of social intelligence in a more developed tendency to predict the further development of the pedagogical situation while solving it (Rudenko, 2008).

According to S.V. Rudenko, teachers with an average level of social intelligence are more successful in using appropriate teaching methods than teachers with low levels. Methods, means of teaching and teaching materials of teachers with an average level of social intelligence meet the goals and are used adequately, in accordance with the peculiarities of the students; the educational activity is carried out in a logical sequence; to achieve the educational goals the necessary time is given; they have a higher self-esteem; when solving pedagogical situations, they are less inclined to characterize all the actors, analyze the motives of their behavior in comparison with their colleagues (Rudenko, 2008).

Based on the works of J. Guilford, O.S. Mykhailova cites data that people with high social intelligence, as a rule, are successful communicators. They are characterized by contactivity, openness, tactfulness, benevolence and heartiness. High social intelligence is also associated with an interest in social issues, the need to influence others, and is often combined with advanced organizational skills. It can also be noted that the level of development of social intelligence to a greater extent determines the success of adaptation when getting a job, than the level of development of the general intelligence. People with high social intelligence usually get together in a team easily, contribute to maintaining an optimal psychological climate, show more interest, savvy and ingenuity at work.

Persons with low social intelligence will experience difficulties in understanding and predicting human behavior, which complicates relationships and reduces the possibilities for social adaptation (Mikhailova (Aleshina), 2001).

On the basis of personal experience, K. Albrecht described people with high and low levels of social intelligence as follows:

- people with high social intelligence – those who are socially aware and basically nourishing in their behavior – are magnetic to others, that is they force others to feel valuable, capable, beloved, revered and valuable;

- people with low social intelligence – those who are primarily toxic to others – are antimagnetic, that is they force others to feel devalued, inadequate, intimidated, angry, upset or guilty (Albrecht, 2006).

According to T. Buzan, a person with a developed social intelligence can be characterized by:

- the ability to listen to people;

- the ability to conduct secular conversations in various social situations;

- the ability to recognize what kind of feelings other people are currently experiencing;
- the ability to 'sell' oneself and his or her ideas;
- the presence of a positive psychological conditioning in relation to others and himself;
- the ability to sophisticatedly come out of inconvenient and difficult situations;
- the ability to establish and maintain good relationships with people;
- the ability to stand out in the crowd (Buzan, 2004).

The aim of the present article is to present ideas about the peculiarities of cognitive activity, personality traits and behavior of people with different levels of social intelligence.

Presenting the main material. In our research we used J. Guilford's method of diagnosis of social intelligence (Mikhailova (Aleshina), 2001). The study of the peculiarities of the cognitive sphere, personality and behavior was carried out in small groups ($30 \leq N \leq 50$ of pupils and of students and graduate students) with the help of the following set of psychodiagnostic techniques (D. Wexler intelligence test, "Concealed Figures" technique (modified L. Terstoun's technique), Gardner test, sociometry, diagnostics of interpersonal relations, questionnaire "Personality aggressiveness and conflictness" by Ye.P. Ilin and P.A. Kovalev, definitions of styles of behavior in a conflict situation by K. Thomas, Life Style Index (LSI) questionnaire, test-questionnaire of personal maturity (developed under the guidance of Yu.Z. Gilbukh), questionnaire "Sovereignty of the psychological space" (SPS) (developed by S.K. Nartova-Bochaver), 'Role expectations and demands in marriage' technique, etc.), Spearman's correlation criterion r_s having been used while processing the results.

It should be noted that in determining the characteristics of individuals with different levels of social intelligence, we proceeded from whether the empirical research of the scientists' ideas was confirmed in our empirical studies and whether similar results were obtained in other studies. For example, a number of authors (N.B. Babloyan, V.K. Erofeev, M.V. Kartakvenko, M.L. Tarasenko, Yu.P. Timofeev, A.V. Fedorenko, etc.) argue that there exists an impact of the developed social intelligence on the success of social and psychological adaptation. In our study, there were no relationships between the abilities of social intelligence and the indicators of socio-psychological adaptation, the manifestation of psychopathological symptoms in cadets at the stage of adaptation to studying in higher educational institutions with specific conditions. In scientific papers the idea of the relationship between the development of empathy and social intelligence (O. O. Kapustina, O. V. Grib) is presented. But in our study no results regarding the empathy of people with a high social level were empirically obtained either. Accordingly, the scheme does not reflect the statement regarding social-psychological adaptation and manifestations of empathy in people with different levels of social intelligence.

In studies of the relationship of social and general intelligence with the application by scientists of various psychodiagnostic methods for determining the level of IQ somewhat inconsistent results were received. Social and general intelligence turn out not to be related in adolescence and early adulthood when determining the level of general intelligence by means of "A brief indicative test" by V.N. Buzina and O.Ph. Vanderlik (I.V. Guseva, I.O. Morozova), R. Amthauer's intelligence structure test (its shortened version is in O.V. Grib's work (2017) and the full version is in the work by O.G. Kholodkova, I.G. Yakunina, 2016), Raven progressive matrices test (V.V. Matsuta, S.A. Bogomaz, A.Yu. Sudneva). V.V. Matsuta, S.A. Bogomaz, O.Yu. Sudneva note that the nature of the links between the indicators of social and abstract-logical intelligence can vary depending on the level of development of social intelligence. By using R. Kettell's Culturally Free Intellect Test (CFIT) (Yu.Ye. Mamedova, A.A. Bychenkova, N.L. Kamenskaya, M.K. Kremenchutska) and D. Wexler Intelligence Test (S.V. Kharchenko) reliable relationships between general and social intelligence were obtained. Based on the literature data and the results of our own empirical studies, we propose the following scheme of peculiarities of individuals with different levels of social intelligence (Table 1).

It should be noted that the study of the relationships between the abilities of social intelligence and the personality motivational sphere did not allow to identify the peculiarities of people with different levels of social intelligence, no specifics were found regarding the motivation of achievement-avoidance of failure, perfectionism, social interest, inclination to manipulation, etc. In some works (A.Ye. Ilinykh, A.V. Duzkryatchenko) a connection between the level of creativity and the level of social intelligence was found. Our studies do not allow to confidently assert that such a connection exists (Kharchenko, 2014).

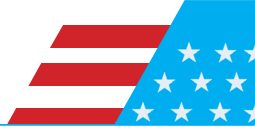

Table 1

Peculiarities of people with high and low level of social intelligence

Sphere	Persons with a high level of social intelligence	Persons with a low level of social intelligence
Cognitive	Cognitive Style	
	analyticity; field independence	synthetism; field dependence
	Common intelligence	
	above-average level	average and below average level
	Intellectual abilities	
	formed reading activity, advanced mathematical abilities, the ability to synthesize the whole from its parts by a model, the ability to classify organize, abstract, compare, analyze relationships	
Personality	Properties of a person	
	adequate self-esteem, independence, discipline	understated self-esteem
	the desire to acquire knowledge about the surrounding world, developed creative orientation	leading mechanisms of psychological protection – projection, reactive formation
	feels the safety of the physical space in which it resides, respect for personal property, the acceptance of a temporary form of organization of life	
	conscious programming of one’s actions	
	superiority of intelligence over feeling, emo- tional balance, prudence, emotional comfort, experience of positive emotions, happiness	weakening of control over inclinations, depression of mood, slowness, weakness of volitional efforts, pessimistic attitude to the future
Communication	Conduct in conflict	
	rational character of reaction, adaptation	avoidance
	Response to frustration	
	obstacle-dominant type of reaction	extrapunitive reaction
	Interpersonal relationships	
	estimation of actions and their control, sobriety in the estimations, non-conformity	vulnerability, negative experience of communication, cruelty, negativism, impulsiveness, irascibility, irritability, quick temper, inclination to conflict
	the ability to express one’s feelings, respond quickly to a changing situation	modesty, shyness, willingness to help others, shoulder someone else’s responsibilities; the need for help and trust from others, in their recognition, the desire for close cooperation with the reference group, friendly relations with others, developed a sense of responsibility
	rather adequate perception of marital relationships and a lower quantity of requirements for partner	status in a group is often isolated

Conclusions and perspectives of further research. Psychological peculiarities of persons with high and low level of social intelligence are manifested in cognitive activity, personality traits, communication. The peculiarities of people with high and low levels of social intelligence have been clarified in prevailing cognitive styles, levels of intelligence and the development of individual intellectual abilities, behavior in a frustration or conflict situation, etc.

References

- Albrecht, K. (2006). *Social intelligence: the new science of success*. San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Imprint.
- Byusen, T. (2004). *Mogushchestvo sotsialnogo intellekta: 10 sposobov vyyavit v sebe sotsialnyye talanty i vklyuchit ikh v rabotu* [The power of social intelligence: 10 ways to identify social talents and include them in the work]. (E.G. Gendel, Trans). Minsk: Popurri.
- Chesnokova, O.B. (2005). Vozrastnoy podkhod k issledovaniyu sotsialnogo intellekta u detey [Age approach to the study of social intelligence in children]. *Voprosy psikhologii*, 6, 35–45.
- Chesnokova, O.B, Martirosova, Yu.V., Subbotky, E.V. (2011). Vzaimodeystviya shkolnikov s raznym urovnem sotsialnogo intellekta v situatsii indutsirovannogo konflikta interesov [Interaction of school-children with different levels of social intelligence in the situation of induced conflict of interests]. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya 14. Psikhologiya*, 2, 48–58. Retrieved from <http://msu-psyj.ru/articles/detail.php?article=2043>
- Kharchenko S.V. (2014). Osoblivosti vzajemozv'yazku kreativnosti ta sotsialnogo intelektu [Features of the relationship of creativity and social intelligence] *Sotsialno-gumanitarni vektory pedagogiku vyshchoi osvity: Materialy V mizh. narod. nauk. konf. (24-25 kvitnya 2014 r.)* Kh.: KhNUMG. 238-40.
- Filina, N.A. (2016). Sotsialnyy intellekt kak faktor effektivnosti kommunikativnogo protsessa mezhdru sotsial'nym pedagogom i detmi gruppy riska [Social intelligence as a factor in the effectiveness of the communicative process between a social educator and children at risk]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow.
- Karskanova, S.V. (2014). Rozvytok sotsialnoho intelektu vchytelya – shlyakh do humanizatsiyi navchannya v pochatkoviy shkoli [The development of teacher's social intelligence is the path to humanization of learning in elementary school]. *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya: Psykholohichni nauky*, 2(1), 195–198. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_2\(1\)_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_2(1)_38)
- Kurakina, A.O. (2012). Pedagogicheskiye usloviya razvitiya sotsialnogo intellekta studentov v obrazovatel'nom protsesse pedagogicheskogo vuza [Pedagogical conditions for the development of students' social intelligence in the educational process of a pedagogical university]. *Pedagogicheskiye nauki. Fundamentalnyye issledovaniya*, 11, 1382-1385.
- Liahovets, L.O. (2009). Osoblyvosti formuvannya sotsialnoho intelektu u maybutnikh psykholohiv [Features of the formation of social intelligence from future psychologists]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Chernihiv.
- Militsa, Ye.Ye. (2010). Vliyaniye urovnya vyzhennosti sotsialnogo intellekta medrabotnikov na predstavleniya o sotsialno-psikhologicheskikh trudnostyakh obshcheniya s patsiyentami [Influence of the level of expression of the social intelligence of health workers on the ideas of the socio-psychological difficulties of communicating with patients]. *Severo-Kavkazskiy psikhologicheskyy vestnik*, 8/1, 21 – 24.
- Mikhailova (Aleshina), E.S. (2001). *Test Dzh. Gilforda i M. Sallivena. Diagnostika sotsialnogo intellekta. Rukovodstvo polzovatelya* [The test of J. Guilford and M. Sullivan. Diagnosis of social intelligence. User guide]. SPb: GP «Imaton».
- Rudenko, S.V. (2008). Sotsialnyy intellekt yak chynnyk uspishnosti pedahohichnoyi diyalnosti [Social intelligence as a factor in the success of pedagogical activity]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv.
- Tarassenko, M.L. (2008). Trudnosti mezhlichnostnogo obshcheniya studentov s raznym urovnem sotsialnogo intellekta [Difficulties in interpersonal communication of students with different levels of social intelligence]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Surgut.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСІБ З РІЗНИМ РІВНЕМ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Харченко С.

кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна

svekharchenko@yandex.ua

Показані психологічні особливості учнів підліткового віку, студентів, дорослих з різним фахом, у залежності від рівня соціального інтелекту. Наведені узагальнені дані щодо особливостей пізнавальної діяльності, поведінки та властивостей особистості осіб з високим та низьким рівнем соціального інтелекту.

Ключові слова: соціальний інтелект, здібності, когнітивна діяльність, спілкування, поведінка, властивості особистості.

Psychological peculiarities of adolescent pupils, students, adults with different specialties depending on the level of social intelligence are shown. The summarized data on the peculiarities of cognitive activity, behavior and personality characteristics of persons with high and low level of social intelligence are given.

Key words: social intelligence, abilities, cognitive activity, communication, behavior, personality traits.

Постановка проблеми. Психологами, педагогами, соціологами, філософами тощо були проведені чисельні дослідження щодо впливу здібностей соціального інтелекту на особистість та поведінку людини. Публікацій, в яких було б відображено комплексне розуміння особливостей когнітивної діяльності, характеру взаємодії з іншими, властивостей особистості осіб з різним рівнем соціального інтелекту – одиниці. В окремих роботах вивчалися особливості осіб з різним рівнем соціального інтелекту в шкільному (Ю.В. Мартиросова, Є.В. Суботський О.Б. Чеснакова), студентському (С.В. Карсканова, А.О. Куракіна, Л.О. Ляховець, Є.Є. Міліца, М.Л. Тарасенко, Н.А. Філіна) віці та представників професій «людина»-«людина» (С.В. Карсканова, Л.О. Ляховець, Є.Є. Міліца, С.В. Руденко).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження О.Б. Чеснакової, Ю.В. Мартиросової, Є.В. Суботського показали, що в молодшому підлітковому віці діти з високим рівнем соціального інтелекту здатні до планування взаємодії з партнером на стратегічному рівні, діти з низьким рівнем соціального інтелекту здатні вибирати стиль взаємодії на тактичному рівні, орієнтуючись в першу чергу на короткострокову перспективу та попередні дії партнера [13].

О.Б. Чеснаковою наведені дані, що підлітки з високим рівнем соціального інтелекту мають більш високий соціометричний статус, частіше бувають лідерами (у позитивних соціальних групах), мають більше друзів, мають глибші міжособистісні контакти, входять до більшого числа референтних груп, легше вирішують складні міжособистісні ситуації (вони знають *що* треба робити і *як*, але в реальних міжособистісних ситуаціях в силу особливостей темпераменту і характеру не завжди можуть реалізувати свої здібності), вище оцінюються учителями і однокласниками за критерієм соціальної кмітливості, краще уміють контактувати з людьми різного віку, ніж їх однолітки з низькими показниками соціального інтелекту [12].

М.Л. Тарасенко виявила, що у студентів з дуже високим рівнем соціального інтелекту спостерігалось значне збільшення маніпулятивних тенденцій, знижений рівень власної гідності, емпатії, висока обережність (низькі показники імпульсивності), догматичність мислення, низький рівень моральної свідомості з одночасно високим почуттям задоволеності спілкуванням і стосунками у близькому колі. За даними автора, студенти з високим рівнем соціального інтелекту не мали проблем у спілкуванні, для них характерний високий рівень володіння комунікативними уміннями і навичками; висока контактність, гнучкість, адаптивність і свобода в спілкуванні. Студенти з низьким

та середнім рівнем соціального інтелекту проявляють труднощі в міжособистісному спілкуванні, для них характерні жорстко-консервативний, авторитарно-агресивний стилі спілкування [9].

Дані Н.А. Філіної свідчать, що студенти з високим рівнем соціального інтелекту відповідальні за власні рішення, їх потреби та інтереси більш різноманітні та змістовні, вони більш чутливі до поведінки інших, краще вміють співчувати і частіше готові допомогти, у взаєминах мають почуття міри та психологічний такт, при першому знайомстві проявляють винахідливість і швидко знаходять способи впливу і контакту з іншими людьми, виходячи з їх індивідуальних особливостей, у великій аудиторії не відчувають напруги [10]. Студенти з високим рівнем соціального інтелекту впевнені у власних силах, мають підвищене почуття власної гідності і прагнуть позитивної думки про себе у оточуючих. У спілкуванні вони відкриті і природні, готові до співпраці, уважно та терпляче ставляться до оточуючих і легко пристосовуються. Їм властива підприємливість, соціальна сміливість, активність, вміння триматися вільно, але в той же час вони можуть бути імпульсивними і чутливими [10].

За даними Н.А. Філіної, студенти з низьким рівнем розвитку соціального інтелекту прагнуть лідерства, домінування, виявляють владність і непоступливість, хочуть мати вагу в очах інших, розпоряджатися, мати успіх, ігноруючи чужі бажання і волю. Вони можуть у процесі комунікації в основному використовувати рішучу й категоричну форми прохань, а при опорі можуть проявляти агресію, недружелюбність, гнів. У комунікативному процесі студенти з низьким рівнем розвитку соціального інтелекту часто демонструють наполегливість, впертість, а також ігнорування прийнятих у суспільстві правил, що може призводити до конфліктів, критично ставляться до думки інших, рідко її враховують, рішення не змінюють під тиском групи [10].

Л.О. Ляховець з'ясовано, що студентам з високим рівнем соціального інтелекту притаманні: емоційна стабільність, гнучкість комунікативної поведінки, емоційна залежність від групи (емотивність), екзистенційна спрямованість особистості, приязність у стосунках, соціальна сміливість. У цих студентів більшою мірою виражені наступні індивідуально-психологічні характеристики: чутливість до невербальної експресії, висока пошукова активність, відсутність егоцентричної спрямованості особистості, соціальна сміливість, емоційна витривалість. Працюючи з інформацією, здебільшого застосовують аналітичний стиль, котрий в їх випадку набуває форми здатності до аналізу нечітко структурованих ситуацій взаємодії [5].

У студентів з низьким рівнем соціального інтелекту простежується схильність до застосування агресивно-домінантної манери міжособистісної взаємодії, емоційної невірноваженості, формалізму в роботі з людьми й інформацією; здебільшого, вони егоцентрично спрямовані. Студентам притаманна ригідність, нечутливість до партнерів по взаємодії (сензитивність), егоцентрична спрямованість, низький самоконтроль поведінки, підозрілість [5].

А.О. Куракіна наводить дані, що високий рівень розвитку соціального інтелекту майбутнього педагога характеризується тим, що студент здатний витягти максимум інформації про поведінку людей, розуміти мову невербального спілкування, висловлювати швидкі і точні судження про людей, успішно прогнозувати їх реакції в заданих обставинах, проявляти далекоглядність у відносинах з іншими. Цей студент має виражений інтерес до пізнання себе і розвинуту здатність до педагогічної рефлексії, здатний адекватно сприймати поведінку в рамках соціального і професійного контексту. Вміє знаходити спільну мову і підтримувати відносини з дітьми незалежно від їх схильності. Виявляє відкритість до спілкування і по відношенню до інших людей, організований, вміє підкоряти себе правилам соціуму, регулювати власні емоції. Володіє стратегіями успішної комунікативної взаємодії [4].

Л.О. Ляховець показала, що практичні психологи з високим рівнем соціального інтелекту чутливі до характеру соціальних взаємин у комунікативному плані, здатні опанувати й успішно застосовувати широкий спектр соціальних ролей, активно співпрацюють у сфері соціальної взаємодії, вирізняються високим рівнем контролю власної поведінки, емоційною саморегуляцією, точністю розрізнення експресивної поведінки. Психологи з високим рівнем соціального інтелекту демонструють егоцентричну спрямованість особистості, яка полягає у високій вимогливості до себе та оточуючих і зумовлюється складним об'єктом праці практичного психолога та високим рівнем відповідальності за її результати [5].

С.В. Карскановою стверджується, що студенти та вчителі з середнім рівнем соціального інтелекту не завжди точно орієнтуються в результатах поведінки інших, у розумінні невербальної

експресії, у розпізнаванні різних смислів вербальних повідомлень та в аналізі динаміки ситуацій міжособистісної взаємодії, у тому числі зі своїми вихованцями та учнями, що певним чином ускладнює взаємини з оточуючими, ці фахівці – інтелектуально-негнучкі, недовірливі, нечутливі до протиріч і схильні жорстко дотримуватись норм, які й перешкоджають ефективним стосункам [3].

Студенти, вчителі, практичні психологи з низьким рівнем соціального інтелекту у комунікативній діяльності тривожні, особливо у випадках загрози їх професійному статусу, схильні застосовувати агресивно-підозрілий стиль міжособистісної взаємодії, емоційно нестабільні, підозрілі, індивідуалістично спрямовані (поєднують гуманістичний та егоцентричний стилі з явною перевагою другого) [3, 5].

Є.Є. Міліца виявила, що лікарів і студентів із середнім рівнем розвитку соціального інтелекту більшою мірою утруднюють пацієнти, які нав'язують в спілкуванні з лікарем свою точку зору. Для лікарів та студентів з низьким рівнем розвитку соціального інтелекту характерні такі особливості спілкування пацієнтів, як млява невиразна жестикуляція, невміння визначитися зі ставленням з допомогою жестів, міміки, інтонацій, а також присутність сторонніх осіб [6].

Результати досліджень С.В. Руденко свідчать, що вчителі із високими й середніми показниками рівня розвитку соціального інтелекту більш ефективно взаємодіють з учнями, порівняно з колегами з низьким рівнем соціального інтелекту. Такі вчителі схильні надавати необхідні зрозумілі пояснення, пов'язані зі змістом уроку, вчасно інформувати учнів про їх прогрес, якісно підтримують творчу атмосферу на уроці; стимулюють інтерес учнів, демонструють теплоту й дружелюбність до учнів; допомагають у виробленні позитивної самооцінки. Учителів з високими й середніми показниками соціального інтелекту відрізняє більш розвинена схильність при розв'язанні педагогічної ситуації прогнозувати подальший її розвиток, ніж колегами з низькими рівнем соціального інтелекту [8, с. 14].

За даними С.В. Руденко, вчителі із середнім рівнем соціального інтелекту відрізняються більш успішним володінням відповідними методами навчання порівняно із учителями з низькими показниками. Методи, засоби навчання й навчальні матеріали вчителів із середнім рівнем соціального інтелекту відповідають меті й використовуються адекватно, відповідно особливостям учнів; навчальна активність здійснюється в логічній послідовності, для досягнення навчальних цілей приділяється необхідний час; їм властива більш висока самооцінка; при розв'язанні педагогічних ситуацій вони менш схильні давати характеристику діючих осіб, аналізувати мотиви їх поведінки порівняно зі своїми колегами [8, с. 15].

Ґрунтуючись на роботах Дж. Гілфорда, О.С. Михайлова наводить дані, що люди з високим соціальним інтелектом, як правило, бувають успішними комунікаторами. Їм властиві контактність, відкритість, тактовність, доброзичливість і сердечність. Високий соціальний інтелект також пов'язаний з інтересом до соціальних проблем, наявністю потреби впливати на інших, і часто сполучається з розвинутими організаторськими здібностями. Можна також відзначити, що рівень розвитку соціального інтелекту в більшому ступені визначає успішність адаптації до робочого колективу, чим рівень розвитку загального інтелекту. Люди з високим соціальним інтелектом звичайно легко уживаються в колективі, сприяють підтримці оптимального психологічного клімату, виявляють більше інтересу, кмітливості та винахідливості в роботі.

Особи з низьким соціальним інтелектом мають труднощі в розумінні і прогнозуванні поведінки людей, що ускладнює взаємини і знижує можливості соціальної адаптації [7].

На основі особистісного досвіду К. Албрехт описав людей з високим та низьким рівнем соціального інтелекту наступним чином:

- люди з високим соціальним інтелектом – соціально обізнані, в основному є магнітними для інших, тобто змушують оточуючих відчувати себе цінними, здатними, улюбленими, шанованими та цінними;

- люди з низьким соціальним інтелектом – є «токсичними» для інших, антиманітними, тобто змушують інших відчувати себе знеціненими, неадекватними, заляканими, сердитими, замученими або винними [1].

На думку Т. Бьюзена, людину з розвиненим соціальним інтелектом можна охарактеризувати так:

- вміння слухати людей;

- вміння вести світські бесіди в різних громадських ситуаціях;
- вміння розпізнавати, які почуття відчувають в даний момент інші люди;
- вміння «продавати» себе і свої ідеї;
- наявність позитивної психологічної установки по відношенню до інших і самої себе;
- вміння витончено виходити з незручних і скрутних ситуацій;
- вміння встановлювати та підтримувати добрі стосунки з людьми;
- вміння виділятися з натовпу [2].

Мета. Представити уявлення щодо особливостей когнітивної діяльності, властивостей особистості та поведінки осіб з різним рівнем соціального інтелекту.

Виклад основного матеріалу. В наших дослідженнях використовувався метод діагностики соціального інтелекту Дж. Гілфорда [7], вивчення особливостей когнітивної сфери, особистості та поведінки проводилося в малих групах ($30 \leq N \leq 50$ осіб юнацького віку та у віці ранньої дорослості) за допомогою комплексу психодіагностичних методик (тест інтелекту Д. Векслера, методика «Приховані фігури» (модифікована методика Л. Терстоуна), тест Гарднера, соціометрія, методика «Діагностики міжособистісних стосунків», опитувальник «Особистісна агресивність і конфліктність» Є.П. Ільїна, П.А. Ковальова, опитувальник «Визначення стилів поведінки в конфліктній ситуації» К. Томаса, опитувальник індекс життєвого стилю, тест особистісної зрілості (розроблений під керівництвом Ю.З. Гільбух), опитувальник «Суверенність психологічного простору» (розроблений С.К. Нартовою-Бочавер), методика «Рольові очікування і домагання в шлюбі» тощо), при обробці результатів використовувався r_s – критерій кореляції Спірмена.

Зазначимо, що при визначенні особливостей осіб з різним рівнем соціального інтелекту ми виходили з того, чи підтверджуються в наших емпіричних дослідженнях уявлення вчених та чи отримані результати, подібні нашим, в інших дослідженнях. Наприклад, низка авторів (Н.В. Баблянян, В.К. Єрофєєв, М.В. Картавенко, М.Л. Тарасенко, Ю.П. Тимофєєв, А.В. Федоренко та ін.) стверджує про вплив на успішність соціально-психологічної адаптації розвинутого соціального інтелекту. В нашому дослідженні не було виявлено взаємозв'язків здібностей соціального інтелекту та показників соціально-психологічної адаптації, вираженості психопатологічної симптоматики у курсантів на етапі адаптації до навчання у ВНЗ зі специфічними умовами. В наукових роботах представлена думка про взаємозв'язок розвитку емпатії та соціального інтелекту (О.О. Капустина, О.В. Гріб). Але результатів щодо емпатії осіб з високим рівнем соціального в нашому дослідженні також не було емпірично отримано. Відповідно в схемі не відображено положення щодо соціально-психологічної адаптації та проявів емпатії осіб з різним рівнем соціального інтелекту.

В дослідженнях взаємозв'язків соціального та загального інтелекту зі застосуванням вченими різних психодіагностичних методик визначення рівня IQ отримані певною мірою неузгоджені результати. Соціальний та загальний інтелект виявляються не пов'язаними в юнацькому віці та віці ранньої дорослості при визначенні рівня загального інтелекту за допомогою методики Короткий орієнтовний тест В. Н. Бузіни та О. Ф. Вандерлік (І.В. Гусева, І.О. Морозова), тест структури інтелекту Р. Амтхауера (скорочений варіант в роботі О.В. Гріб), повний варіант тесту в роботі О.Г. Холодкова, І.Г. Якуніна) прогресивні матриці Дж. Равена (В.В. Мацута, С.А. Богомаз, О.Ю. Суднева). В.В. Мацута, С.А. Богомаз, О.Ю. Суднева відмічають, що характер зв'язків між показниками соціального і абстрактно-логічного інтелекту може змінюватися в залежності від рівня розвитку соціального інтелекту. При використанні «Культурно вільного тесту інтелект» Р. Кеттелла (Ю.Е. Мамедова, А.А. Биченкова; Н.Л. Каменська, М.К. Кременчуцька) та тесту інтелекту Д. Векслера (С.В. Харченко) були отримані достовірні взаємозв'язки між загальним та соціальним інтелектом.

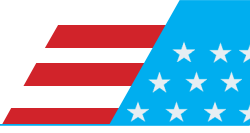
Грунтуючись на даних літератури та результатах власних емпіричних досліджень пропонуємо наступну схему особливостей осіб з різним рівнем соціального інтелекту (табл. 1).

Зазначимо, що вивчення взаємозв'язків здібностей соціального інтелекту та мотиваційної сфери особистості не дозволила визначити особливості осіб з різним рівнем соціального інтелекту, не виявлено специфіки щодо мотивації досягнення-уникання невдачі, перфекціонізму, соціального інтересу, схильності до маніпуляцій тощо. В деяких роботах (А. Є. Ільїних, А.В. Дузькрячченко) виявлений зв'язок рівня креативності з рівнем соціального інтелекту. Наші дослідження не дозволяють стверджувати впевнено про подібний зв'язок [11].

Таблиця 1

Особливості осіб з високим та низьким рівнем соціального інтелекту

Сфера	Особи з високим рівнем соціального інтелекту	Особи з низьким рівнем соціального інтелекту
Когнітивна	Когнітивний стиль	
	аналітичність; полнезалежність	синтетичність; полезалежність
	Загальний інтелект	
	рівень вище середнього	середній рівень та нижче середнього
	Інтелектуальні здібності	
	сформована читацька діяльність, розвинуті математичні здібності, здатність до синтезу цілого з частин за зразком, здатність класифікувати, упорядковувати, абстрагувати, порівнювати, аналізувати зв'язки	
Особистість	Властивості особистості	
	адекватна самооцінка, самостійність, дисципліна	занижена самооцінка
	прагнення набуття знань про навколишній світ, розвинена творча спрямованість	провідні механізми психологічного захисту – проекція, реактивне утворення
	відчуває безпеку фізичного простору, на якому перебуває, повага до особистої власності, прийняття тимчасової форми організації життя	
	усвідомлене програмування своїх дій	
	перевага інтелекту над почуттям, емоційна врівноваженість, розважливості, емоційний комфорт, переживання позитивних емоцій, щастя	ослаблення контролю над потягами, пригніченість настрою, повільність, слабкість вольових зусиль, песимістичне ставлення до майбутнього
Спілкування	Поведінка в конфлікті	
	раціональний характер реагування, приспосовування	уникання
	Реагування на фрустрацію	
	перешкодно – домінантний тип реакції	екстрапунітивні реакції
	Міжособистісні стосунки	
	розрахунок дій та їх контроль, тверезості в оцінках, неконформність	вразливість, негативний досвід спілкування, жорстокість, негативізм, імпульсивність, гнівливість, дратівливість, запальність, схильність до конфліктів
	здатність виражати свої почуття, швидко реагувати на ситуацію, що змінюється	скромність, сором'язливість; готовність допомагати оточуючим, брати на себе чужі обов'язки; потреба в допомозі й довірі з боку навколишніх, у їх визнанні, прагненням тісної співпраці з референтною групою, дружніх відносинам з оточуючими, розвинене почуттям відповідальності
	досить адекватне сприйняття шлюбних стосунків та менша кількість вимог щодо партнера	часто статус в групі – ізольований

Висновки та перспективи подальших досліджень. Психологічні особливості осіб з високим та низьким рівнем соціального інтелекту проявляються в когнітивній діяльності, властивостях особистості, спілкуванні. Особливості осіб з високим та низьким рівнем соціального інтелекту були з'ясовані в переважаючих когнітивних стилях, рівні інтелекту та розвитку окремих інтелектуальних здібностей, поведінці в ситуації фрустрації або конфлікту тощо.

Список використаних джерел:

1. Albrecht K. (2006) *Social intelligence: the new science of success*. San Francisco. Published by Jossey-Bass A Wiley Imprint.
2. Бьюзен Т. Могущество социального интеллекта: 10 способов выявить в себе социальные таланты и включить их в работу. Пер. с англ. Е.Г. Гендель. Минск: Попурри, 2004. 208 с.
3. Карсканова С.В. Развитие социального интеллекта учителя – шлях до гуманізації навчання в початковій школі // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. – 2014. Вип. 2(1). – С. 195-198. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_2\(1\)__38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2014_2(1)__38) (дата звернення 12.01.2018 р.)
4. Куракина А.О. Педагогические условия развития социального интеллекта студентов в образовательном процессе педагогического вуза // Педагогические науки. Фундаментальные исследования. – 2012. – № 11. – С. 1382-1385.
5. Ляховець Л.О. Особливості формування соціального інтелекту у майбутніх психологів : автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.05. – Чернігів, 2009. – 18 с.
6. Милица Е.Е. Влияние уровня выраженности социального интеллекта медработников на представления о социально-психологических трудностях общения с пациентами // Северо-Кавказский психологический вестник. – 2010. № 8/1. – С. 21-24.
7. Михайлова (Алёшина) Е.С. Тест Дж. Гилфорда и М. Салливена. Диагностика социального интеллекта: Руководство пользователя. – СПб.: ГП «Иматон», 2001. – 51 с.
8. Руденко С.В. Соціальний інтелект як чинник успішності педагогічної діяльності: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.01. – Київ, 2008. – 19 с.
9. Тарасенко М.Л. Трудности межличностного общения студентов с разным уровнем социального интеллекта: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07. – Сургут, 2008. – 25 с.
10. Филина Н.А. Социальный интеллект как фактор эффективности коммуникативного процесса между социальным педагогом и детьми группы риска: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.05. – Москва, 2016. – 25 с.
11. Харченко С.В. Особливості взаємозв'язку креативності та соціального інтелекту. Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої освіти: Матеріали V між народ. наук. конф. (24-25 квітня 2014 р.) / За заг. ред. В. М. Бабаева; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ, 2014. – С. 238-240.
12. Чеснокова О.Б. Возрастной подход к исследованию социального интеллекта у детей // Вопросы психологии. – 2005. – № 6. – С. 35-45.
13. Чеснокова О.Б., Мартиросова Ю.В., Субботский Е.В. Взаимодействия школьников с разным уровнем социального интеллекта в ситуации индуцированного конфликта интересов // Вестник Московского университета. Серия 14. Психология. – 2011. – № 2. – С. 48-58. URL: <http://msupsy.ru/articles/detail.php?article=2043> (дата звернення 12.01.2018 р.)

Scientific Journal
*
Multidisciplinary Approach

American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research

2018 / 1 (8)

Founders and Publishers:

UKRAINE AND UKRAINIANS ABROAD, INC.
County: NEW YORK
Jurisdiction: NEW YORK
Entity Type: DOMESTIC NOT-FOR-PROFIT CORPORATION
Current Entity Status: ACTIVE

170 WEST 82 STREET
NEW YORK NY, 10024
Tel.: 1 (919) 536 9702
+380 (68) 701 71 50
E-mail: Journal@usa.com
Web: www.journal.ua-usa.org
